

DE PRIJS VAN DE BEVRIJDING

De inkwartiering van Britse militairen op het domein van de voormalige Sint-Adriaansabdij 1944-1945

Jacques DE RO

Op 2 september 1944 verlaten de laatste Duitse militairen het Sint-Adriaanskasteel - dit is het voormalige abtenkwartier - zonder enige noemenswaardige beschadiging. Anders is het gegaan met de inkwartiering van het Britse leger dat er elf maanden heeft verbleven. De schade is aanzienlijk en de familie Meeùs, als vruchtgebruikers opgenomen in het testament van de vroegere eigenaar Paul Guillemin, staat voor een moeilijke opgave: zowel de gebouwen als het park terug in hun vooroorlogse glorie herstellen.

Paul Guillemin¹

Paul Modeste Marie Ghislain Guillemin wordt te Geraardsbergen geboren op 30 juli 1864 als zoon van Edouard en van Emma Marie Antoinette De Cock. Zijn grootvader Modeste De Cock, onafhankelijk burgemeester van Geraardsbergen in 1854-1881, wordt op 20 april 1839 eigenaar van de voormalige Sint-Adriaansabdij, waar hij naderhand een *Hydrosudopatisch gesticht* inricht. Zijn instelling, waar hij zijn patiënten behandelt met een waterkuur, geniet weldra grote faam. Een van hen is de Fransman Edouard Guillemin, eigenaar te Avesnes-sur-Helpe (regio Nord-Pas-de-Calais), die er in 1860 een behandeling krijgt en zich verlooft met Emma De Cock. Op 2 augustus 1862 treden beiden in het huwelijk. Volgens G. Imbo vestigt het jonge paar zich in de Grotestraat nabij de brug in een huis dat eigendom is van Modeste De Cock. Het huwelijksgeluk is van korte duur, want net voor of kort na de geboorte van hun eerste kind, verlaat Edouard Guillemin zijn echtgenote.

Op een porseleinkaart uit de jaren 1840 met als ondertiteling "*Etablissement Hydrosudopathique du docteur De Cock à Grammont*" staat centraal

het prelaatkwartier afgebeeld omgeven door een fraai aangelegde tuin, waar de patiënten zich ontspannen. Hoewel we nergens in de bestaande literatuur over een uitbreiding van het kuuroord lezen, moet het abtenhuis na verloop van tijd te krap geworden zijn om alle bezoekers te logeren. Uitbreiding moet er gerealiseerd zijn met de bouw in 1873 van een ruime herenwoning links van het poortgebouw en haaks op de Abdijstraat². Hiervoor worden drie woningen, waaronder het hoekhuis met trapgevel, afgebroken. Geld noch moeite worden gespaard. Het stijlvolle gebouw, dat 17 kamers telt, heeft een neoclassicistische voorgevel bestaande uit een middenrisaliet geschraagd door een fronton met oculus en bestaande uit twee bouwlagen en negen traveeën onder een leien schilddak. Kortom, een ware kopie van het abtenhuis! De toegang tot het pand, in het naoorlogse schadedossier aangeduid als Abdijstraat 16, bevindt zich langs de straatkant en via een hekken komt men in de binnentuin voor het poortgebouw. Het overlijden van Modeste De Cock in 1881 betekent ook het einde van zijn kuuroord; zijn dochter Emma zal de rest van haar leven in het ge-

bouw aan de Abdijstraat resideren. Paul Guillemin verwerft aan de Leuvense universiteit de titel van doctor juris, maar hij zal nooit een advocatenpraktijk opstarten. Hij zal zijn hele leven wijden aan het sociopolitieke gebeuren van zijn geboortestad. In 1891 is hij lid van de Burgerwacht, in 1893 medeoprichter van de Christene Volkspartij, in 1894-1898 stichtend lid van de ziekenkas *Bescherming van Vrouw en Kind*, in 1903-1921 katholiek gemeenteraadslid, voorzitter van de *Katholieke Werkmanskring Geraardsbergen* en tijdens W.O. I beschermer van humanitaire organisaties en medestichter van het *Werk van den Akker*. Hij zet zich tevens in voor de verfraaiing van de Oudenbergstad en aan hem hebben we de slingerende Guilleminlaan te danken. In zijn huwelijksleven gaat het minder goed. Hij trouwt in 1890 te Brussel met Maria Van den Meerschen, maar zou volgens G. Imbo nog voor 1920 van haar gescheiden leven. Nadat eerst zijn grootmoeder Joanna Catharina Van Hoorde in 1904 en nadien zijn moeder op 90-jarige leeftijd in 1928 komen te overlijden, erft Guillemin het hele abdiydomein. Met enkele architecturale ingrepen en aankleden van het interieur bouwt hij het abten-

1. Biografische gegevens zijn geput uit: F. IMBO, *Paul Guillemin 1864-1944, christen demokraat - filantroop, patriot en urbanist* delen 1-5, in *De Heemschutter*, nrs. 114-118, 1993; over zijn familiale afstamming in M. Van Trimont, Voorouderreeks, beknopt curriculum of familieschets van 100 noemenswaardige personen uit de Geraardsbergse burgermaatschappij (ca. 1800-ca.1920), afl. 12: Paul Guillemin, in *De Heemschutter*, nr. 191, 2003, p. 27-39.
2. AKG (Archief Kadaster Gent), doc. 212, Ger, art. 851: het betreft de woning sectie B, nr. 688c, 300 m² grondoppervlakte, met een kleine uitbreiding in 1901.

Paul Guillemain bij de Sint-Janspoort (ongedateerd)

huis om tot een luxewoning, die in die tijd bekend staat als *Château d'Adrien*. Zijn huispersoneel bestaat uit een huisknecht en een butler, terwijl twee hoveniers voor het onderhoud van de grote kasteeltuin zorgen. Tijdens W.O. I verblijft gedurende korte tijd de Duitse generaal von Hügel en zijn officieren in het kasteel. Na de wapenstilstand wordt hun plaats tussen december 1918 en medio 1919 ingenomen door Britse soldaten, o.m. door het *10 Battalion Kings Own Shropshire Light infantry*.³

Het testament

Op 4 november 1932 maakt Guillemain, intussen 68 en kinderloos, eigenhandig een testament op. Hierbij legateert hij aan de stad Geraardsbergen al zijn onroerende bezittingen, gelegen tussen de Abdijstraat, de Edingseweg en de Boelarestraat, met uitzondering van het huis van Borremans-Lefebure. Aan zijn huisbediende Oscar de Pelsemaeker legateert hij het vruchtgebruik van de grond, gelegen tussen de naakte eigendom van de stad, begrensd door de weg naar het Sint-Adriaanskasteel, de kasteelmuur en de Edingseweg. Het vruchtgebruik van de onroerende eigendom, die deel uitmaakt van de stad, komt toe aan zijn neef Charles Claeys-Bouüaert, zoon van José Claeys-Bouüaert en aan een ver familielid Eugène Meeüs, zoon van Eugène en van Madeleine Cartuyvels (1891-1961). Aan het testament worden bijlagen toegevoegd op 30 juli en 14 oktober 1934; 14 oktober 1935; 25 februari, 11 en 15 november 1937; 5 maart en 27 september 1938 en 10 februari 1939. Bij de Duitse inval in 1940 vlucht Guillemain met het gezin van zijn huisbediende Oscar De Pelsemaeker naar Zuid-Frankrijk, maar keert na korte tijd terug. Vermoedelijk omwille van de oorlogssituatie en zijn gevorderde leeftijd - Guillemain is intussen 76 en ziek - laat hij regelmatig nieuwe codicillen toevoegen aan zijn testament: op 20 juni en 7 december 1940; 4 en 7 juli 1941; 16 januari, 4 maart, 15 mei en 25 juli 1943 en tenslotte, enkele dagen voor zijn overlijden, op 12

maart 1944. Volgens de bijlage van 7 december 1940 legateert hij de naakte eigendom van al zijn roerende bezittingen aan Eugène Meeüs, zoon; terwijl Eugène Meeüs, vader er het vruchtgebruik van geniet. Charles Claeys-Bouüaert zal later, op 2 maart 1945, aan zijn legaat verzaken. Op 1 oktober 1942 nemen Duitse stafofficieren hun intrek in het Sint-Adriaanskasteel. Guillemain verhuist noodgedwongen naar de woning van zijn huisbediende Oscar De Pelsemaeker in de Abdijstraat. Hijzelf maakt het einde van de oorlog niet meer mee: hij overlijdt op 23 maart 1944.⁴

Op 2 september verlaten de Duitse militairen het Sint-Adriaanskasteel. Voor de stad betekent de erfenis van Guillemain een vergiftigd geschenk. Indien zij het legaat aanvaardt, moet zij opdraaien voor alle kosten en lasten, waarvan de familie Meeüs gevrijwaard blijft. Op de raadszitting van 23 april 1945 wordt het legaat Guillemain goedgekeurd en later bekrachtigd door het besluit van de Regent van 15 februari 1946.⁵ In een clausule van het testament moet de stad bij de volledige verwerving een museum inrichten en de hovingen openstellen voor het publiek.⁶ De discussie met voor- en tegenstanders over de aanpak laat hoog op: de gebouwen en het park laten verkommeren of het vruchtgebruik van de familie Meeüs afkopen... Terwijl een politieke beslissing nog lang op zich laat wachten, rijst tijdens de eerste maanden na de Bevrijding een nieuw probleem: de inkwartiering van de Britse militairen op het abdijdomein...

3. Volgens e-mail van Yannick Van Lierde, 9 november 2015.

4. In diverse publicaties wordt verwezen naar het testament van Paul Guillemain op 23 maart 1944. Volgens het dossier *Dommages et Dégâts par l'Armée Anglaise* gaat het om het testament dd. 4.11.1932 en de codicillen van 1937, 1939, 1940, 1941 en 1944, uitvoerbaar verklaard na de opname in een akte van neerlegging van 5 mei 1944 voor Robert Rens, notaris te Geraardsbergen. In het notarieel archief van Robert Rens gaat het echter om 18 codicillen.

5. SAGer (Stadsarchief Geraardsbergen), De notulen van het schepencollege van Geraardsbergen 1941-1949, raadszitting van 23 april 1945: op dezelfde zitting is ook het legaat Guillemain goedgekeurd voor de C.O.O. (Commissie van Openbare Onderstand) en voor de kerkfabriek Sint-Bartholomeus.

6. Notarieel archief Robert Rens, Geraardsbergen, minuut nr. 122, Dépôt testaments olographes, 5 mei 1944: "La ville de Grammont aura la libre disposition de ce domaine par suite de l'extinction des droits d'usufruit dont je dispose ci après elle devra affecter le château d'Adrien à un musée et le parc à l'usage public. Les revenus des autres parties de ce domaine reviront alors en premier ordre à couvrir les frais d'entretien du muse et du parc".

De herenwoning Abdijsstraat 16, gebouwd in 1873, voor de komst van het Britse leger (ongedateerd)

De Duitse bezetting

Op 5 februari 1945 bevestigt stadsbouwmeester Charles Mahauden dat door de Duitse bezetter “het Kasteel goed was onderhouden en door hen in goede staat werd verlaten, het Kasteel is niet onderhevig geweest aan plundering na hunnen aftocht”. Toch maakt hij melding van enige schade aan:

- 1° de elektrische leiding op “het verdiep” en de zolder;
- 2° een eiken deur van een slaapkamer op de tweede verdieping;
- 3° de waterleiding die door hen geplaatst is en die in de kelder lekt.

Ook het kasteelpark is ongeschonden gebleven op enkele gerooide bomen na om er een schuilplaats in te richten. In de herenwoning tegenover het poortgebouw, bekend als Abdijsstraat 16, zijn tijdens de oorlogsjaren de staffburelen van het Duitse leger ondergebracht⁷. Hoewel de stadsbouwmeester dezelfde positieve balans maakt als voor het

Sint-Adriaanskasteel, noteert hij toch enige schade:

- 1° aan de dakbedekking in schaliën als gevolg van het oprichten van een uitkijkpost;
- 2° het dichtmetselen van de deuropening en het verwijderen van een verbindingsdeur tussen de hal en het salon;
- 3° het veranderen van de voordeur die uitgeeft op de straat;
- 4° zeven verdwenen keldervensters.

De inkwartiering van Britse militairen

In navolging van de uitvoering van het testament van Paul Guillemain maakt notaris Robert Rens van 11 tot 18 en op 20 oktober 1944 een inventaris op van alle roerende goederen die zich op dat ogenblik in het Sint-Adriaanskasteel bevinden. Na het vertrek van de Duitse militairen komen het abtenkwartier en de woning Abdijsstraat 16 leeg te staan. Maar niet voor lang!

Korte tijd later meldt majoor T.M. Thring, officier van het Britse leger, aan meetkundige Omer De Boe, zaakvoerder van de vruchtgebruikers, de opeising tot het in bezit nemen door zijn troepen van de herenwoning, gelegen Abdijsstraat 16 en dit op 8 december 1944 om 12.00 uur in tegenwoordigheid van een gevolmachtigde vertegenwoordiger van de eigenaar, de heer Eugène Meeüs. Welke Engelse divisies en wanneer zij in het pand hun intrek nemen is niet bekend. Vermoedelijk fungeert Geraardsbergen voor de geallieerde legers tijdelijk als een rust- en bevoorradingszone. Door de aanhoudende toevoer van nieuwe divisies, ziet majoor Thring zich genoodzaakt ook de inbezitting van het Sint-Adriaanskasteel op te eisen. Op 6 maart 1945 om 9.00 uur volgt de inkwartiering in dit gebouw. Volgens de stadsbouwmeester zou al het meubilair zijn opgeborgen in twee zalen, niet toegankelijk voor de militairen. Na een verblijf van elf maanden, verlaten de Britse militairen onder leiding van officier John F. Dwyer de herenwoning en het kasteel op 8 november 1945.

Dat de Britse divisies niet al te voorzichtig met hun tijdelijke verblijfplaats zijn omgegaan, bewijst het dossier *Dommages et Dégâts par l'Armée Anglaise*⁸, dat zo'n 190 pagina's telt inclusief fotomateriaal⁹ en dat samengebracht is door de familie Meeüs van september 1945 tot juni 1951. Op dat ogenblik zijn vader en zoon Meeüs¹⁰ gedomicilieerd in de Wetstraat 261 te Brussel. Al op 9 september 1945, twee maand voor het definitieve vertrek van de Britten, maakt adjudant Scott van de *Royal Army Service Corps*¹¹ een staat op van de vernielingen door diverse legereenheden aangebracht aan

7. Het herenhuis was voordien verhuurd en werd bewoond door Florent Lefebure van de brouwerij Concordia.

8. Het hele dossier komt uit de privéverzameling van Julien Matthijs, Overboelare, met dank voor inzage.

9. Helaas zijn in het dossier enkel buitenzichten van het abdijdomen opgenomen.

10. In 1949 is Eugène Meeus, zoon verhuisd naar 's Gravenbrakel.

11. Dit zijn de transporteenheden van het Britse Leger.

het interieur van de herenwoning Abdijstraat 16. Het duurt nog tot 14 december wanneer Charles Mahouden en Omer De Boe, wellicht in opdracht van de familie Meeüs, een lijst opgesteld hebben van alle beschadigingen in het voormalige gastenverblijf van dokter De Cock. In zowat elke ruimte zijn vernielingen vastgesteld of ontbreken er zaken. Op hun vraag over welke Britse divisies het precies gaat die verantwoordelijk zijn voor de schade, kan het stadsbestuur geen antwoord geven.

Het shadedossier

Door het KB en het ministerieel besluit van 31 december 1945 kan de benadeelde partij een vergoeding aanvragen bij de Verzoeningsdienst van het Commissariaat van Oorlogschade voor de aangerichte schade veroorzaakt door de bezetting van het Britse leger. De familie Meeüs wil er alles aan doen om de oude glorie van het Sint-Adriaanskasteel in ere te herstellen en laat een zeer gedetailleerd shadedossier opmaken. Dit vergt enige tijd, want pas

op 6 juni 1946 kunnen de vruchtgebruikers Eugène Marie-Jean Joseph Meeüs (1887-1950), ingenieur en zijn zoon Eugène Marie Charles Meeüs (1922-1951), dokter, hun schadeclaims overmaken. De kosten voor de herstellingen aan de herenwoning Abdijstraat 16 worden geschat op 170.200 fr., voor het Sint-Adriaanskasteel op 272.322 fr., van het kasteelmeubilair op 141.690 fr. en voor het kasteelpark op 187.500 fr., alles samen 771.712 fr.. Zoals gebruikelijk is dit bedrag te hoog ingeschat, omdat verwacht wordt dat de vergoeding

Britse divisies in Geraardsbergen in 1944-1945

De Britten gebruiken de stad als rustplek voor eenheden die tijdelijk uit de gevechtszone teruggetrokken worden. Tijdens Market Garden in september 1944 en misschien ook daarna is de stad een belangrijk bevoorradingspunt voor de Britten. Vermoedelijk verblijft niet de hele divisie tegelijk in Geraardsbergen, maar wordt met een rotatiesysteem gewerkt. Hun numeriek aantal valt moeilijk in te schatten. Op basis van muurschilderingen, potloodtekeningen, diverse inscripties van hun legereenheden op de zolder van het abtenkwartier, dat als slaapzaal wordt omgevormd, kunnen we met zekerheid de aanwezigheid van volgende divisies in de stad vermelden¹²:

15th Scottish Division

44th (Lowland) Brigade : 01/1945

6 King's Own Scottish Borderers

8 Royal Scots

6 Royal Scottish Fusiliers (graffiti in het abtenhuis)

6th Airborne Division

6th Airlanding Brigade

1 Royal Ulster Rifles: tijdstip onbekend (graffiti in het abtenhuis)

3rd Parachute Brigade

8th (Midlands) Parachute Battalion: 1945 (graffiti in het abtenhuis)

3rd Division

33 Field Regiment Royal Artillery

101 Battery: 22 Augustus 1945 (graffiti in het abtenhuis)

Royal Corps of Signals

Eenheid onbekend (graffiti in het abtenhuis)

Daarnaast zouden volgens het shadedossier ook Belgische militairen onder Engels commando in het abtenhuis hebben gelogeed.

Yannick VAN LIERDE

Graffiti met vermelding Airborne Division op een muur van de zolderverdieping van het abtenkwartier (Foto Y. Van Lierde)

Graffiti met vermelding Royal Corps of Signals, ingekerfd op een muur van de zolderverdieping van het abtenkwartier (Foto Y. Van Lierde)

12. G. VAN BOCKSTAELE, *Het cultureel erfgoed van de Sint-Adriaansabdij van Geraardsbergen 1096-2002*, Geraardsbergen, 2002, p. 55.

in het algemeen lager zal zijn. De eisende partijen vinden het logisch dat beide gebouwen, die volgens hen in feite niet zijn uitgerust om maandenlang militairen te logeren, aanzienlijke schade hebben opgelopen¹³. Zo hebben volgens hen¹⁴ bepaalde legereenheden het voorportaal van de eerste verdieping, dat een mozaïekvloer heeft en bekleed is met een marmeren lambrisering, gebruikt als atelier voor het monteren en herstellen van machinegeweren en andere draagbare wapens. Het reinigen en het smeren van het materiaal heeft heel wat schade aan vloer en muren veroorzaakt. Het salon, de eet- en rookkamer ... enz. zijn voor de troepen omgebouwd tot slaapzaal of opslagplaats voor militair materieel. Op deuren en muren zijn met krijt of potlood inscripties te vinden. Nagels zijn uit de muren, de deuren, het eiken houtwerk ... enz. getrokken. Alle sanitaire installaties zijn verstopt of beschadigd. Sommige waterleidingen zijn afgebroken zodat er waterschade is op muren en plafonds. De grasvelden en bloemperken zijn gebruikt als parking voor vrachtwagens, kanonnen, kleine gevechtswagens op rupsen en ander zwaar materiaal. Zo is het grasveld voor het abtenhuis omgeschapen tot een modderpoel, waardoor de Britse legerleiding zich genoodzaakt zag er tientallen tonnen grint te storten. De laan langs de vijver die leidt naar de Edingseweg is niet bestand tegen zwaar vrachtvervoer met als gevolg dat de draagmuur naar het water overhelt en dat meerdere pijlers en traliwerk in de vijver terecht zijn gekomen. Wanneer de eerste divisies hun intrek in het Sint-Adriaanskasteel nemen, zijn de kamers nog gemeubeld. Door het gebruik zijn sommige meubels zwaar beschadigd, andere zijn zelfs

verdwenen. De schade moet dermate groot zijn, dat in april 1945 wordt besloten de meubels in veiligheid te brengen in zes afgesloten kamers in het abtenkwartier: op het gelijkvloers, volgens grondplan, kamer nr. 7; op de eerste verdieping, kamers nrs. 1, 2, 11 en 12 en op de tweede verdieping, kamer nr. 8¹⁵. Het deurslot van de kamers nrs. 11 en 12 van de eerste verdieping heeft men geforceerd. In de ochtend van 5 juli 1945 heeft het personeel van de achterhoede van een niet nader genoemde legereenheid voor haar vertrek gepoogd in kamer nr. 8 van de tweede verdieping binnen te breken. Dit is wel gelukt in oktober 1945 wanneer soldaten zijn binnengedrongen in kamer nr. 2 van de eerste verdieping, gekend als het groot salon, waar meubels en kostbaar porselein is gestockeerd. Twee soldaten hebben er een tijd lang geloged. Op 15 oktober 1945 zou een van de kinderen van mevrouw Vander Geynst, die in het poortgebouw woont, getuige zijn van een diefstal.

Die dag omstreeks 15.00 uur zijn Engelse soldaten gezien die, beladen met objecten uit kamer nr. 2 en het groot salon, via de glazen deur die uitgeeft op het terras van kamer nr. 1 van de eerste verdieping het kasteel hebben verlaten. Zowel de politie van Geraardsbergen als de Britse leiding zijn hierover op de hoogte gebracht. Er is een klacht neergelegd en een proces-verbaal opgemaakt, maar zonder gevolg. In het schadedossier vinden we voor de herenwoning Abdijstraat 16, het Sint-Adriaanskasteel en het abdijpark een lijst van alle beschadigde of verdwenen objecten met telkens een schatting in geldwaarde¹⁶ van de herstelling- en/of de vervangingskosten. Nergens in de tekst is er sprake van 'gestolen' of 'ontvreemde' objecten, uitsluitend 'disparu' (verdwenen).

De herenwoning Abdijstraat 16

In de herenwoning Abdijstraat 16 zijn in de kelderverdieping, die 5

De herenwoning Abdijstraat 16 na het vertrek van het Britse leger (ongedateerd)

13. Een vreemde vaststelling als men weet dat Duitse militairen er bijna twee jaar hebben verbleven zonder noemenswaardige schade aangericht te hebben.
14. Hoewel het gebouw hier niet wordt vermeld, gaat het vermoedelijk om de herenwoning Abdijstraat 16.
15. Het verhuizen van de meubels is gebeurd op 28 april door firma Em. Byl & Zonen mekanieke schrijnwerkerij uit de Denderstraat. De kosten belopen 1.107,70 fr..
16. Volgens de muntwaarde van 1946.

kelders telt, 9 deuren, 1 venster, 4 ruiten, 2 schouwen en een afvoerbuiss te repareren of te vervangen. Op het gelijkvloers is het vensterglas van de wc, de houten zitbril en de jachtbak te vervangen. De kast van de gasteller is verdwenen en in de wasplaats moet een pomp, de vloer, een ruit en een deurklink worden hersteld of vervangen. Ook in de keuken zijn twee ruiten gebroken en de vloer beschadigd. In de bijkeuken zijn twee deuren van een muurkast vernield. De schouw in de eetkamer dient hersteld te worden, een gebroken ruit en een vensterbank moeten er vervangen worden. In het salon is enkel het vensterglas verbrijzeld, in de inkomhal moet naast de vervanging van de ruiten, de voordeur terug in de vroegere toestand hersteld worden evenals de reparatie van de marmeren wanden. In het bureel naar de tuin toe is een zuil van de schoorsteen verdwenen, is het linoleum volledig vernield evenals een groot vensterglas. De kast en een deur in de trappenhal dienen te worden hersteld. Op de eerste verdieping zijn in de meeste van de zeven kamers en de gang de ruiten gebroken, de rolluiken, deuren en deurklinken stuk en de plankenvloer en de schoorstenen beschadigd. Ook hier is de houten zitbril van het toilet aan vervanging toe. Op de zolder is het glas van zes dakvensters stuk en zijn twee deuren te vervangen. De totale kosten voor de vier verdiepingen worden geschat op 69.700 fr.. Maar daarbij komen nog het herstel van de plafonds, het in orde maken van de deursloten, de vensterpompen en de vervanging van de ontbrekende sleutels, de restauratie van de schilderijen¹⁷ in het interieur, de muren, de deuren en de ramen, de reiniging van het hele gebouw, het behangwerk, het herstel van de elektrische installatie en van de centrale verwarming en tenslotte het in orde stellen van de tuin, alles samen

De achtergevel van het Sint-Adriaanskasteel voor de inkwartiering van de Britse soldaten (ongedateerd)

goed voor 100.500 fr..

Het Sint-Adriaanskasteel

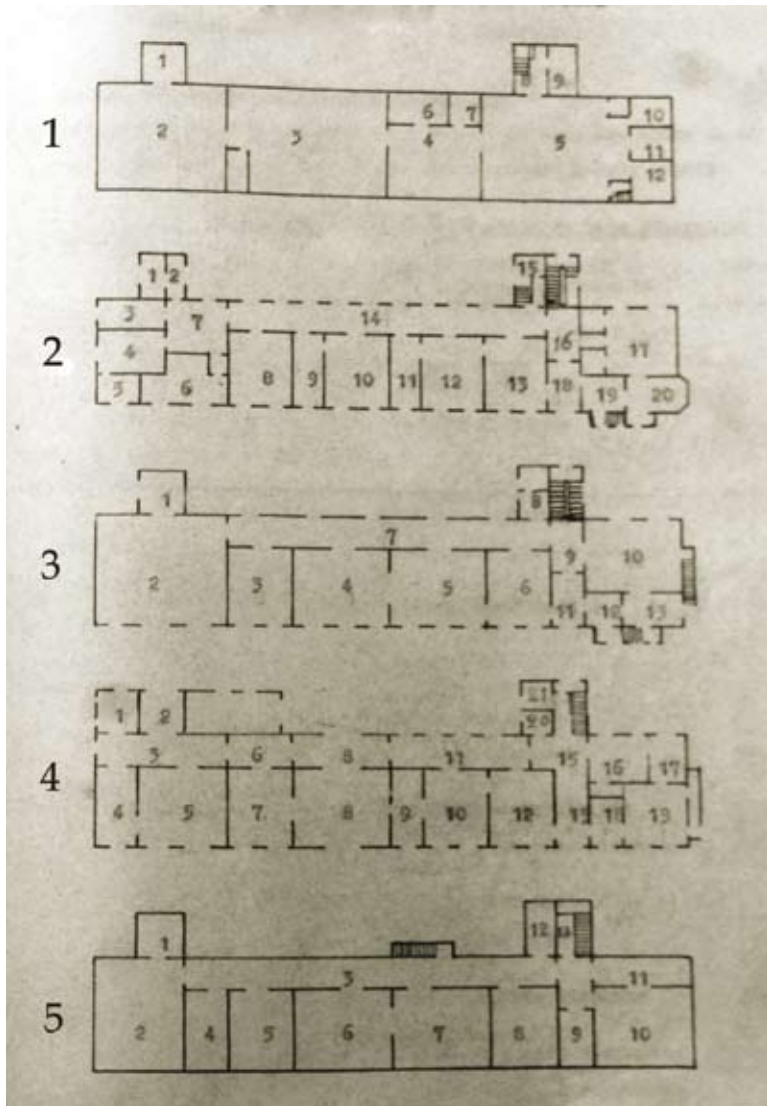
De kelderverdieping en het gelijkvloers

Het Sint-Adriaanskasteel telt 5 niveaus. In de kelderverdieping moet de elektriciteit worden hersteld en de modder, veroorzaakt door een verstopping van de riolen en de goten, moet worden verwijderd. Op het gelijkvloers moet het linoleum worden vervangen in de keuken, de twee slaapkamers en in een aparte kamer. Er moeten 15 gebroken ruiten worden vervangen. 35 sleutels, zowel van kasten als van deuren, ontbreken, net als 4 sloten, 16 klinken, 12 stijlklanken en 8 klinken van stijldeuren. De lijst van 5 stijldeuren is beschadigd. In de kasten worden 10 planken gemist. In de badkamer is de wastafel in porselein en het spiegelglas gebroken, de afvoer van de badkuip stuk en zijn de tegels en de keellijst in faience verdwenen. In de keuken moet 3 m² plankenvloer vervangen worden en is de marmeren lijst van de schoorsteen stuk. De parketvloer in de eetkamer moet met een staalborstel worden gereinigd en het rolluik is er beschadigd. In de hal zijn twee marmeren

consoles onvindbaar. In de kleine slaapkamer, volgens grondplan nr. 9, moet het plafond boven de schouw worden hersteld en zijn 2 knorhanen in porselein van de wastafel zoek. In het bureel daarnaast zijn het rolluik en het behangsel beschadigd. In de slaapkamer, volgens grondplan nr. 12, moet een kachel worden vervangen, is het marmeren blad van de schouw gebroken, de wastafel stuk en twee handdoekrekken in porselein zijn verdwenen. In de hal, die beide slaapkamers en het bureel met elkaar verbindt, is de kroonluchter geschonden en ontbreekt elk spoor van het gordijn van zo'n 13,6 m². In de gang naar de trappenhal zijn de mozaïekversiering van 39 m² en de marmeren plint zwaar gehavend, net als de zitbril, jachtbak en buizen van het toilet. In twee andere kamers is het behangsel beschadigd en moet telkens een deur worden vervangen. In het washok zijn de afvoerbuizen van de gootsteen en het marmer van de schouw gebarsten. De elektriciteit van de hele benedenverdieping moet terug in orde worden gebracht. Inclusief de reiniging en het wassen van muren, deuren, plankenvloeren... enz. worden deze extra kosten geraamd op 27.500 fr..

17. Bij gebrek aan beeldmateriaal van het interieur, is het onmogelijk om uit te maken of het hier al dan niet om muurschilderingen gaat.

Grondplan van de 5 niveaus van het abtenkwartier: (1) souterrain, (2) gelijkvloers, (3) eerste verdieping, (4) tweede verdieping en (5) zolderverdieping (1946)

De eerste verdieping

De eerste verdieping is luxueuzer ingericht. In het groot salon en het annex, het roze salon en de eetkamer moet de parketvloer met een staalborstel worden gereinigd. Het linoleum moet in de rookkamer, de eetkamer in empirestijl en de vestiaire worden vervangen. De vloer in granito in de keuken is beschadigd. Er zijn 21 ruiten gebroken. 17 stijlklanken en 4 deurklinken ontbreken evenals 3 stijlsloten en 28 sleutels van deuren en kasten. Er is schade vastgesteld bij 5 deuren van kasten,

1 lijst van een stijldeur, 1 stijldeur¹⁸, 2 sloten en 2 gewone deuren. In de kasten zijn 14 planken verdwenen. In het groot salon zijn 4 stijlgrendels waarvan 2 in brons beschadigd en een schilderij waarop met nagels is gekrast. In de annex van het groot salon is een grote spiegel verdwenen en zijn scharnieren en rolluiken beschadigd. Het plafond, de schouw, 1 driearmige wandverlichting en 2 grendels in de rookkamer zijn gehavend. Verder worden er 4 gordijnen en 2 wandlampen gemist. In het roze salon hebben de haard,

een grendel en de muurlijst schade opgelopen van de bezetting. Dit geldt ook voor de houten lambrisering en een grendel in de eetkamer. Twee schouwbladen in roze marmer, de haard, het schilderwerk van de lambrisering en een raam in de eetkamer in empirestijl hebben eveneens geleden. Een kroonkandelaar is er verdwenen, de andere geschonden. De mozaïekversiering van 90 m² in de gang is erg geschonden en 1 vensterpomp ontbreekt. In de badkamer is de wastafel in marmer stuk en zijn er laden verdwenen, terwijl de wc aan vervanging toe is. De mozaïekversiering van 12 m² in de overloop moet gepolijst worden. In de bijkeuken is de lambrisering sterk gehavend en worden er 4 faiencetegels gemist. Herstelling van de elektriciteit voor de hele verdieping, het reinigen en wassen van de muren, de plafonds en de plankenvloeren, goed voor een extra kost van 24.000 fr.

De tweede verdieping

De tweede verdieping is opgedeeld in een groot aantal kamers, die kleiner zijn van omtrek. Het linoleum moet vervangen worden in 8 slaapkamers, de logeerkamer, de 2 kleine hallen, het toilet en de gangen. Er zijn 17 ruiten gebroken. 28 stijlklanken, 2 gewone klinken en 1 deurklink ontbreken evenals 16 deur- en 4 kastsleutels. Van de stijldeuren zijn er 6 zwaar beschadigd en zijn er twee verdwenen. Een stijlslot en een gewoon slot ontbreken evenals 18 kastplanken. De slaapkamers hebben erg geleden. Volgens het grondplan, slaapkamer nr. 3: de lavabo, de toe- en afvoerbuizen en de consoles zijn verdwenen; slaapkamer nr. 10: het marmer van de schoorsteen is gebroken; slaapkamer nr. 17: het marmer van de schouw en de wastafel zijn gebarsten, de kachel van het Lodewijk XVI-salon is verdwenen en de plankenvloer beschadigd of opgebroken. In een van de kleine hallen zijn twee grendels in brons sterk gehavend, in de lo-

18. Volgens het expertiserapport van 16 augustus 1950 gaat het om deuren in Lodewijk XIV-stijl.

het poortgebouw volledig vernield. De houten poort van het poortgebouw is zwaar beschadigd. Het cirkelvormige grasperk voor het Sint-Adriaanskasteel is bedekt met een dikke laag grint en verzakt, terwijl het wegdek beschadigd is en de rioleringsbuizen verstopt. Het grasveld achter het kasteel is eveneens vernield. De toegang tot het gebouw en het park dient te worden schoongemaakt. De dreef langs de vijver en van de Sint-Janspoort tot de Edingseweg is zwaar beschadigd evenals de poort zelf. Over een lengte van 100 meter moeten de muur en de vernielde gemetselde kolommen opnieuw opgericht worden. Er is schade aan de planten toegebracht en 23 bomen in het park zijn omgehakt.

Vier maanden na het indienen van het schadedossier, brengt Eugène Meeüs het Commissariaat van Oorlogsschade op 19 oktober 1946 op de hoogte dat ook het ijzeren hekken, dat toegang geeft tot het kasteelpark langsheen de Abdijstraat door Engelse vrachtwagens volledig verwrongen is. De kolom waaraan het hekken vast hangt is in drie stukken gebroken en losgerukt van de blauwe hardstenen sokkel, die net als de rest beschadigd en dus onbruikbaar is. De herstellingskosten worden geschat op 20.000 fr..

De inventaris door notaris Rens

Dankzij de inventaris die notaris Rens in oktober 1945, net voor de inkwartiering van de Britse soldaten, heeft opgemaakt van alle roerende goederen in het Sint-Adriaanskasteel, hebben de vruchtgebruikers nauwkeurig kunnen nagaan welke objecten er beschadigd en welke er verdwenen zijn. In het schadedossier is deze inventaris opgenomen maar met aanduiding van hun actuele staat ('beschadigd' of 'verdwenen') met daarnaast hun geschatte geldwaarde. De totale som bedraagt 141.690 fr.. Onze belangstelling gaat vooral naar de verdwenen voorwerpen, waarvan sommige wellicht een meerwaarde

De hovingen tussen het portiershuis en de Abdijstraat voor en na de komst van het Britse leger (ongedateerd)

geerkamer is de wastafel met kolom stuk. In de gang moet 84 meter lambrisering gereinigd worden, is op twee plaatsen de elektrische wandverlichting stuk en is beschilderd papier afgescheurd. Een vernielde wc moet vervangen worden. De herstelling van de elektriciteit van de hele verdieping, het reinigen en wassen van de muren, de plafonds en plankenvloeren komt op 21.000 fr..

De zolderverdieping

De zolderverdieping bestaat uit enkele grotere kamers, waar op deuren en muren nog graffiti te vin-

den is uit beide wereldoorlogen. De schade beperkt zich tot 14 gebroken ruiten, een vernielde dakvenster en 2 beschadigde deurpanelen. Herstelling van het plafond, sommige treden en de elektriciteit in de trappenhal wordt geraamd op 5.000 fr..

Het kasteelpark

De hovingen tussen het portiershuis en de Abdijstraat voor en na de komst van het Britse leger (ongedateerd)

De kosten om het kasteelpark in zijn vroegere luister te herstellen wordt geraamd op 187.500 fr.. Zo zijn het grasperk, de bloementuin en de weg tussen de Abdijstraat en

De tuin voor het Sint-Adriaanskasteel voor en na de inkwartiering van de Engelsen (ongedateerd)

Van het grasveld achter het abtenhuis is na de komst van het Britse leger niets meer te merken (ongedateerd)

konden betekenen voor het latere abdijmuseum.

Volgende objecten zijn na de inkwartiering niet meer teruggevonden:

1 klein schilderij op hout, 1 kapstok in gietijzer, 1 kast in olmenhout, 2 droogrekken, 1 hakblok voor vlees, 5 keukentafels, 6 stoelen, 1 emmer, 1 voorraadkast, 1 oude wandklok, 1 empirebed in mahoniehout met matras, 1 driearmige kapstok, 1 esthetisch bed in mahoniehout met veer, matras en kussen, 1 rood tapijt en 2 tapijten en vloermatten, 1 klokje, 1 bed in mahoniehout met veer

en matras, 1 lot vaatwerk, 1 dofwit porselein Lodewijk XVI, 1 keukenstoel, 1 gasvuur, 1 muurspiegel, 1 gieter, 1 vaatwerk en keukengerei, 1 wit metalen bed, 1 beddenpan in leer, 1 spiegel met lijst in mahoniehout, 1 keukenfornuis, 1 spiegelglas in mahoniehout, 1 stoel in perelaarhout, 6 gordijnen en 3 fluwelen baldakijnen, 1 groot rood tapijt, laden en geslepen glas van 2 kasten, 1 donsdeken, 6 mokatassen met borden, 40 tassen zonder oor, 36 ondertassen, 1 blauwe Chinese beker, 2 polychrome Chinese bekers, kristallen van de grote kroonluchter, 16 tassen en 14 ondertas-

sen in Mintons Kent porselein, 6 Chinese eierdopjes, 6 tassen en ondertassen in Vieux Bruxelles porselein, 10 tassen in Tournai porselein, 1 rieten bed met matras, peluw en oorkussen, 2 elektrische blakers, 3 oude kachels, 1 meubel met persmachine, 2 eiken stoelen met rieten zitting, 1 bed in mahoniehout met matras, 8 gordijnen, 1 elektrische bureellamp, 1 garnituur van een wastafel, 2 bekers in Val Saint-Lambert kristal, 1 vaas in Bruxelles de la chambre verte, 1 veer van een bed in perelaarhout, 1 matras van een bed in mahoniehout, 8 kaders, 1 paraplubak en 1 kolenbak, 2

Links: na de doortocht van het Britse leger is het kasteelpark omgeschapen tot een woestenij (ongedateerd)

Rechts: het wegdek evenals de afsluiting van de dreef is langs de vijver sterk gehavend door de passage van militaire voertuigen (ongedateerd)

grote linnenkorven, 2 oude wiegen. Op de zolderverdieping zijn meubels, stoelen en objecten verdwenen zonder verdere omschrijving.

Hoewel het feitelijk om diefstal gaat, wordt er in het hele dossier nergens gewag van gemaakt. Hierbij kan de vraag gesteld worden hoe grote meubelstukken, zoals hierboven opgesomd, zijn kunnen verdwijnen: versjacherd aan particulieren in de stad of gewoon opgestookt? In het expertiseverlag van 16 augustus 1950 gelooft men in *“l'honorabilité et la personnalité de Mr. Meeüs”* bij de beoordeling van de verdwenen voorwerpen.

De lijst van het beschadigd meubilair en van allerhande gebruiksvoorwerpen is nog langer. Sommige objecten met een zekere historische of kunstwaarde zijn door de militairen met weinig respect behandeld, zoals een lessenaar in mahoniehout, een bureau in empirestijl, een groot slingeruurwerk in eikenhout, twee schilderijen *De Vismarkt* en *De Sint-Petruskerk*, de kaders van twee pastels met vrouwenportret, Aubusson meubilair, vier Chinese minitafeltjes, een glazen tafel in mahoniehout, een slingeruurwerk Perette en een kader en lithogravure *Adieux de Fontainebleau*. In het expertiseverlag uit 1950 wordt gewag gemaakt van 4 waaiers in kant, die geschonken zijn door koningin

Marie Antoinette van Oostenrijk (1755-1793) aan een voorouder van de familie Meeüs en voor echt gewaarborgd door een handschrift uit die tijd: zij zijn zwaar beschadigd en in feite onherstelbaar. ..

De herstellingen

De familie Meeüs zal in de loop van 1946 en 1947 op eigen kosten de meest noodzakelijke herstellingen uitsluitend aan het Sint-Adriaanskasteel uitvoeren. Op een aantal kamers na, wordt getracht het gelijkvloers, de eerste en tweede verdieping opnieuw bewoonbaar te maken. Voor de werken wordt er in de meeste gevallen een beroep gedaan op vaklui uit de omgeving. Eerst wordt het gebouw grondig schoongemaakt door schilder-behanger René Van Den Bossche-Van de Ponsele uit de Lessensestraat. Volgens de studie van M. Pieteraerens zou hij samen met J. Demil ook schilderwerken hebben uitgevoerd en hierbij oorspronkelijke muurschilderingen overschilderd hebben¹⁹. Glashandel *Paeleman Gebroeders* uit de Lessense- en Gasthuisstraat plaatst in het hele gebouw 77 nieuwe ruiten. De waterleiding en de sanitaire voorzieningen worden hersteld door loodgieter Nestor Van Der Casseyen uit de Lessensestraat. Reparatie van enkele deuren, sloten

en meubels wordt verricht door de *Mekanieke Schrijnwerkerij Emile Byl & Zonen* uit de Denderstraat. Daarnaast wordt op sommige plaatsen marmeer gerestaureerd of vernieuwd door Georges Spitaels-Cobbaert uit de Gasthuisstraat. Herstellen van een matras, zetels, stoelen en gordijnen wordt toevertrouwd aan behanger-garnierder Gilbert Fostier-Pevenage uit de Brugstraat. Aannemer Victor Verbruggen uit de Kattestraat en grondwerker Oxans Stevens uit Sint-Martens-Lierde krijgen pleister-, metsel- en grondwerken toegewezen. Het reinigen van de grachten, de afvoer van achtergebleven vuilnis en het heraanleggen en inzaaien van de grasperken worden verricht door hovenier Achiel Vander Geynst en zijn zonen, die in het poortgebouw wonen. Terwijl Leopold Van Lierde uit de Gaffelstraat instaat voor het aanbrengen van een sleuf in de arduinblokken van het hekken en de poorten, zorgt *Emile Byl & Zonen* voor de plaatsen van twee nieuwe poorten. Het verwrongen hekken wordt hersteld door smid Louis Collyns-Neirinx uit de Gaffelstraat. Al deze werken worden gefactureerd en bedragen samen 127.007,35 fr.. Nog een aantal kleine werken zonder factuur belooft 13.140,50 fr.. Vader Meeüs bekostigt dus voor een geldsom van 140.147,85 fr.. de meest dringende

19. M. PIETERAERENS, *De Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen: een bouwgeschiedenis*, scriptie, U.G., 1981, p. 147.

herstellingen en hij doet dit in de hoop snel vergoed te worden door het ingebrachte schadedossier...

Op de lange baan...

Na de brief van 19 oktober 1946 over het verwrongen hekken blijft het bijzonder stil rond het schadedossier. Nieuws komt er pas op 5 mei 1947, wanneer de Gentse advocaat Maurits Van Boeckel, in opdracht van het *Bureau Claims* uit Luik, die het schadedossier verder opvolgt, nog een groot aantal extra bewijsstukken²⁰ opvraagt bij de familie Meeùs. Op 26 november worden uiteindelijk alle vereiste documenten verzonden. Op 8 januari 1948 komt er een voorstel van het O.M.A. (*Office d'Aide Mutuelle*²¹) om de gemaakte herstellingskosten voor het verwrongen hekken te vergoeden tegen de som van 12.314 fr., of 161,90 fr. minder dan de al gemaakte kosten. Vader Meeùs is akkoord met het voorgestelde bedrag, dat via de stadsadministratie wordt uitbetaald. Na herhaaldelijk aandringen wordt het geld uiteindelijk overgemaakt op 12 juni. Advocaat Van Boeckel bevestigt in december 1947 dat het schadedossier nu volledig is en dat snel een expertise kan worden opgestart. De experts van het *Bureau Central d'Expertise* uit Luik zijn echter overladen van het werk, zodat een afspraak voor Geraardsbergen op de lange baan wordt geschoven. Vader Meeùs is ongeduldig en stuurt in de loop van 1948 meerdere brieven naar het expertisebureau voor een afspraak, maar zonder enig resultaat. Pas op 20 april 1949 komt expert Romain De Bruyne uit Anderlecht ter plaatse. Op 29 juni stuurt vader Meeùs een brief naar Louis L'Oreye, directeur van het O.M.A. te Brussel met het verzoek hem op 1 juli te bezoeken met het doel kennis te nemen van het resultaat van de expertise. L'Oreye zendt hem meteen als antwoord: "*Voudriez-vous me dire de quoi*

il s'agit?". Vader Meeùs sukkelde al enige tijd met zijn gezondheid en antwoordt hem pas op 9 augustus met een beknopte samenvatting van het hele verloop van het schadedossier. L'Oreye kan enkel doorgeven dat het hele dossier nu in handen is van de technische dienst van het O.M.A.. Voor vader Meeùs raakt de maat vol want hij wacht al drie jaar op enige schadevergoeding. Een voorstel voor een nieuwe afspraak met l'Oreye medio oktober wordt afgewezen. Op 11 februari 1950 wordt uiteindelijk het bedrag tot schadeloosstelling bekend gemaakt: 239.279 fr.. Voor de familie Meeùs onaanvaardbaar, gezien het slechts gaat om minder dan een derde van het gevraagde bedrag van 792.712 fr.. Zij is van mening dat de reeds gemaakte herstellingskosten niet in rekening werden gebracht en heeft vragen bij de schatting van de opgelopen schade. Op 10 mei wordt aan de Gentse advocaat Jean Kickx, bemiddelaar van het O.M.A., details gevraagd van het expertiseverslag. Een verslag dat intussen is doorgestuurd naar de technische dienst van de Verzoeningsdienst. Op 25 mei 1950 wordt een nieuwe expertise uitgevoerd door M. Müller, technische raadgever van het O.M.A., en M. Wery, aannemer. Uit een brief van 12 december 1950 vernemen we dat vader Meeùs overleden is en dat een nieuw bedrag tot schadeloosstelling zal voorgesteld worden. Op 1 februari 1951 wordt aan Eugène Meeùs, zoon door het O.M.A. een schadevergoeding van 259.710 fr. voorgesteld. Meeùs is niet opgetogen met de kleine verhoging en maakt op 23 februari een afspraak met de heer Hamilton, medewerker van het O.M.A.. Of zij die dag elkaar hebben ontmoet, is niet bekend. Op 7 juni ontmoet Jules Meeùs, de oudere broer van Eugène, te Brussel J. Van Nueten, onderdirecteur van de O.M.A.. Van Nueten doet hem een nieuw voorstel tot schadevergoeding,

Ongedateerde handgeschreven brief van Madeleine Cartuyvels aan Bella, echtgenote van premier Joseph Pholien

Pourrais-je avoir recours à lui pour m'aider en ces tristes circonstances; il s'agit des dommages causés par l'armée anglaise à Grammont et que les services de l'O.M.A. doit rembourser à mon fils Eugène. Ce dossier déposé en 1946 a été l'objet de plusieurs expertises et semblait terminé fin mai 50; on se faisait même espérer que le montant des indemnités serait envoyé dans la quinzaine mais rien n'arrive. Mon mari a avancé à son fils les paiements de réparations exécutées et en attendant impatientement le remboursement que mon fils Eugène ne pouvait faire qu'après avoir reçu les versements de l'O.M.A.. La perte de mon cher mari ne change évidemment rien à cette situation si ce n'est que nous avons en plus à faire face à cette occasion à de nouvelles dépenses. Ci-joint les indications de notre dossier. Si mon mari voulait bien faire demander au service compétent où en est le dossier et pourquoi l'envoi du mandat (...) de tant, cela suffisait, je pense pour que l'O.M.A. s'excuse – je lui en serais infiniment reconnaissant et m'excuse de lui occasionner ce dérangement. J'espère que toi-même et ton mari n'êtes pas trop fatigués de la vie active et dévouée que vous menez pour le bonheur de la Belgique. Ce fut une des dernières joies de mon mari après ces tristes journées de savoir son ami Pholien qui prenait au main la direction du pays.

20. Waaronder gegevens over de burgerlijke stand, kadaster, facturen, legaten, aanslagbiljet... enz..

21. Ook bekend als Dienst voor Onderlinge Hulpverlening, die ondergebracht is in het ministerie van Financiën.

waarbij hij een onderscheid maakt tussen de schade aangericht door het Britse leger (347.837 fr.) en deze gemaakt door Belgische militairen onder Engels commando (29.880 fr.).²² Eugène Meeüs wordt op de hoogte gebracht en gaat meteen akkoord met het nieuwe voorstel. Op 13 juni worden de nodige documenten opgestuurd om de betaling en dus ook het hele schadedossier af te ronden. Amper twee maand later, op 12 augustus overlijdt Eugène Meeüs, zoon, 29 jaar en ongehuwd.²³

Joseph Pholien

Een schadedossier dat al jaren aansleept wordt medio 1951 afgesloten met een gunstigere vergoeding voor de vruchtgebruikers. Wellicht heeft dit alles te maken met de emotionele brief van Madeleine Cartuyvels, de weduwe van Eugène Meeüs aan Bella, de echtgenote van Joseph Pholien (1884-1968). Op 16 augustus 1950 wordt deze politicus van PSC signatuur eerste minister. In de ongedateerde²⁴ en eigenhandig geschreven brief vraagt Cartuyvels aan de vrouw van de minister, die een oude vriend is van haar echtgenoot, dat het hele schadedossier voor haar zoon snel kan worden afgehandeld. Pholien laat haar in een brief op 30 september weten dat hij de nodige stappen heeft ondernomen en hij hoopt hierbij stellig *“qu’une suite favorable sera donnée à ma demande”*. Het lage bedrag tot schadeloosstelling door het O.M.A. op 1 februari 1951 is echter een kaakslag voor haar zoon. Vreemd genoeg wordt in het expertiseverslag van M. Müller en M. Wery van 25 mei 1950 een vergoeding van 375.957,20 fr., verhoogd met 4.5 % belasting of 392.875,30 fr. voorgesteld. Het is duidelijk dat het bestuur van het O.M.A. aanvankelijk geen rekening heeft gehouden met het resultaat van de

Door tussenkomst van eerste minister en vriend ten huize Joseph Pholien wordt de afronding van het schadedossier bespoedigd

tweede expertise en dus een willekeurig en lager bedrag wou uitbetalen. Om welke reden men uiteindelijk op 7 juni met het voorstel van 377.717 fr. komt, is niet terug te vinden in het dossier.

Slotbeschouwing

De laatste wilsbeschikking van Paul Guillemin is de voormalige Sint-Adriaansabdij niet ten goede gekomen. Niet alleen de inkwartiering van het Britse leger, maar ook de arbitraire verdeling tussen stadseigendom en particulier vruchtgebruik heeft voor heel wat schade en ellende gezorgd. Voor de familie Meeüs is de restauratie van het abdijkwartier een ware lijdensweg geworden. Hierbij heeft de bureaucratische werking van de O.M.A. zeker een rol gespeeld. Toch heeft de familie uit de schadevergoeding een positief saldo van 237.569,15 fr. overgehouden. De vraag is of zij nadien nog enige herstellingen met dit geld heeft uitgevoerd. Hoe dan ook, voor de vruchtgebruiker moet uit het schadedossier blijken dat voor

hem het financieel niet haalbaar is het domein goed te beheren, terwijl de stad zich in haar positie als eigenaar steeds afzijdig heeft gehouden. Tijdens de jaren 1950 zijn sommige kamers in het abtenhuis ingenomen door de lokale scoutsbeweging. Het vruchtgebruik van het Sint-Adriaanskasteel van wijlen dokter Eugène Meeüs wordt, na jarenlange discussies in de gemeenteraad, op 19 september 1960 onder impuls van burgemeester Philemon Van Der Putten afgekocht door de stad. Deze beslissing zal er voor zorgen dat de stadskas jaarlijks 150.000 fr. aan de legataire vruchtgebruiker moet ophoesten. Het hele abdijsdomein wordt kort daarop getransformeerd tot het *Toeristisch Centrum De Abdij*, dat op 2 juni 1962 zijn deuren opent voor het publiek.²⁵

Opmerkelijk is dat, nadat het schadedossier door de familie Meeüs op 6 juni 1946 is ingediend, er nadien niets meer geschreven wordt over de herstellingskosten van de ongemeubelde herenwoning Abdijstraat 16. We vermoeden dat kort daarop de belastingdienst er zijn intrek heeft genomen. Op 10 december 1948 wordt het vruchtgebruik van de familie Meeüs afgekocht door de Belgische Staat. Het bedrag dat hiervoor op 6 april 1949 is betaald wordt niet vermeld in het dossier. Omwonenden herinneren het gebouw tijdens de jaren 1950 als erg bouwvallig. Toch is er al die tijd het administratief centrum van het ministerie van Financiën in gehuisvest. Op 1 oktober 1958 wordt door het ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw een bouwaanvraag bij de stadsdiensten van Geraardsbergen ingediend. Het behelst de afbraak van de herenwoning en de bouw van een nieuw administratief centrum, dat gerealiseerd wordt in de daarop volgende jaren.

Jacques DE RO
jacques.de.ro@telenet.be

22. In het dossier wordt niet vermeld hoe men precies tewerk is gegaan om een onderscheid te kunnen maken tussen de schade, veroorzaakt door Britse en door Belgische soldaten. Over de Belgische militairen in Geraardsbergen is verder niets bekend.

23. Eugène Meeüs heeft nog drie broers (Jules, Jean-Marie en Joseph) en een zuster (Marie-Antoinette), waardoor het vruchtgebruik in de familie blijft.

24. De brief is vermoedelijk medio november 1950 geschreven. Op 25 november antwoordt Bella: *“Ma chère Madeleine, ainsi que tu verras par la lettre ci-jointe, on s’occupe de ton dossier. A bientôt et mille amitiés.”*

25. F. IMBO, *Paul Guillemin 1864-1944...*, deel 5, in *De Heemschutter*, nr. 118, 1993, p. 7.